

Beslutningsforslag nr. B 77. Fremsat den 11. februar 1981 af Rahbæk Møller (SF), Ingerlise Koefoed (SF), Gert Petersen (SF) og Ebba Strange (SF)

Forslag til folketingsbeslutning

om en omlægning af kreditmarkedet, bl. a. med henblik på nedsættelse af det indenlandske renteniveau

Folketinget opfordrer regeringen til at fremsætte lovforslag om en bedre styring af kapitalmarkedet efter følgende retningslinjer:

- 1) Nationalbankens status ændres, så den bliver en ren statsinstitution, underlagt økonomiministeren.
- 2) Nationalbanken får bemyndigelse til at fastsætte kvoter for forsikringsselskabers, pensionskassers, bankers m. v. køb af obligationer og andre værdipapirer.
- 3) Den offentlige repræsentation i banker og sparekasser udvides, og der pålægges repræsentanterne pligt til med jævne mellemrum at orientere økonomiministeren, industriministeren og Nationalbanken om deres virke – både skriftligt og ved fælles møder – og at modtage generelle direktiver for deres bestyrelsesarbejde.
- 4) at genoplive kapitalmarkedsrådet med tilhørende sekretariat,
- 5) at benytte den øgede indflydelse på kreditmarkedet til en nedsættelse af renten på den langfristede kredit,
- 6) at forøge statens udenlandske lånoptagning med henblik på i løbet af en kortere årrække at blive mindre afhængig af private virksomheders lånoptagning i udlandet og
- 7) at nedsætte diskontoen og renten på kortfristede værdipapirer i takt hermed.

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

Det danske kreditmarked er underkastet meget ringe styring fra regeringens og navnlig fra folketingets side. Den mest iøjnefaldende konsekvens af denne manglende styring er den høje rente, som Danmark har levet med i en årrække, og som er ekstremt høj både sammenlignet med renten i andre perioder af landets historie og sammenlignet med renten hos vore vigtigste konkurrenter og samhandelspartnere.

En af årsagerne til vore økonomiske vanskeligheder er de høje omkostninger i erhvervslivet. Disse skyldes i alt væsentligt den høje rente; den anden store omkostning – lønningerne – ligger stort set på linje med niveauet i de lande, vi normalt sammenligner os med, når arbejdsgiverbidrag og andre indirekte lønmodtageromkostninger medregnes. Erhvervslivets skattebyrde er en del mindre end gennemsnittet i vores del af verden.

Specielt for de to for tiden mest truede erhverv – landbruget og byggeriet – er renten den afgørende faktor. Men også for lønarbejderne er rentens højde af stor betydning. Det er dem, der rammes af den store arbejdsløshed, som forværres af det høje renteniveau. Samtidig slår de høje produktionsomkostninger igennem på priserne. Generelt set kan rentens højde tages som udtryk for udbytningen i samfundet, idet den er et mål for det afkast, som en erhvervsinvestering må give for at kunne konkurrere med passive kapitalanbringelser.

Endelig er ikke mindst de uddannelsessøgende ramt, fordi deres studiegæld, på grund af de høje markedsrenter, vokser til astronomiske højder.

Den sædvanlige begrundelse for det høje renteniveau er, at det er nødvendigt af hensyn til betalingsbalancen. For at tvinge erhvervsvirksomhederne til at låne så meget som muligt i udlandet, holdes det danske renteniveau 3–4 procentpoints højere end i udlandet. Det er vi nødt til, indtil betalingsbalanceproblemet er løst.

Det er foreslagsstillernes opfattelse, at problemet bør vendes om. Den høje rente er en af de faktorer, der forhindrer os i at løse betalingsbalanceproblemet, og vi må derfor – under skyldig hensyntagen til de bånd, som underskuddet på betalingsbalancen lægger på vores handlefrihed – sænke renteniveauet som et led i en krisebekæmpende økonomisk politik.

Det er derfor hensigten med forslaget at forøge regeringens og folketingets muligheder for at styre pengepolitikken både af hensyn til det øjeblikkelige renteproblem og med henblik på en bedre styring af kreditmarkedet på længere sigt.

Bemærkninger til forslagens enkelte dele

ad 1. Begrundelsen for Nationalbankens uafhængige status over for staten er, at den har ansvaret for at opretholde et sundt pengevæsen. Denne begrundelse kan næppe opretholdes i dag; i hvert fald har Nationalbanken ikke levet op til denne målsætning.

Tværtimod – fra at være en selvstændig garant for et sundt pengevæsen er Nationalbankens dispositioner blevet brikker i regeringens økonomiske politik. Det er ikke altid klart for offentligheden, om de centrale beslutninger træffes i regeringen eller i Nationalbanken. Der har været tider, hvor Nationalbanken tilsyneladende reagerede i direkte modstrid med regeringens økonomiske politik.

Men uanset om der er tale om det ene eller det andet, er det lige galt. Hvis det i praksis er regeringen, der har ansvaret, strider det mod fundamentale statsretlige principper. En minister bør ikke udøve en myndighed uden at kunne stå til regnskab over for folketinget. Hvis det i praksis er Nationalbanken, der træffer beslutningerne, er det også galt. Så vigtige led i den økonomiske politik bør ikke være afhængige af den tilfældige økonomiske filosofi i Nationalbankens direktion.

Det reelle i Nationalbankens nuværende status er, at væsentlige dele af den økonomiske politik er

unddraget folketingets kontrol. Det må ændres. Alle væsentlige økonomiske dispositioner må foretages af regeringen med ansvar over for folketinget. Politisk-økonomisk udvalg må løbende følge udviklingen på penge- og kapitalmarkedet og kontrollere regeringens dispositioner.

ad 2. Årsagen til den nuværende højrentepolitik må søges i begyndelsen af 70'erne, da et stort boligbyggeri medførte en meget stor obligationsudstedelse. Nationalbanken måtte da opgive at fastholde et rimeligt renteniveau, da det ville kræve et langt større obligationskøb fra deres side, end det var økonomisk forsvarligt. Siden har man så fastholdt det høje renteniveau af hensyn til betalingsbalancen.

I Norge har man undgået at komme i den ovennævnte situation, fordi den norske nationalbank har en række bemyndigelser, der svarer til de her foreslåede. Den norske nationalbank har derfor – ved at fastsætte kvoter for de store obligationskøbere – kunnet sikre afsætningen for størstedelen af obligationsmængden, så nationalbanken kunne styre renteutviklingen ved at opkøbe den del, der ikke blev opkøbt af privatpersoner.

Det er vemodigt at tænke på, hvor meget bedre Danmark kunne have været stillet, hvis vore ledende politikere havde været lige så forudseende som de norske.

ad 3. Den nuværende offentlige repræsentation i banker og sparekasser er næsten helt betydningsløs. Der indsættes én offentlig repræsentant i hver bestyrelse. De pågældende får ingen direktiver for deres virke og har ikke ret – endsige pligt – til at foretage indberetninger til ministeren.

Hvis ordningen skal udbygges til at tjene som et led i en bedre styring af kapitalmarkedet, vil det kræve en lang række ændringer. Repræsentanterne skal pålægges pligt til at følge de retningslinjer – eksempelvis for forholdet mellem forbrugslån og erhvervslån – som regeringen udstikker, og de skal foretage indberetninger om deres virke. Endvidere bør de med jævne mellemrum mødes med de relevante ministre og Nationalbankdirektøren.

Endelig bør repræsentationen udvides. Her kan der være grund til at se på den norske ordning, hvor det offentlige udpeger 8 af de 15 medlemmer i bankernes repræsentantskab, som er bankernes øverste myndighed. 4 udpeges af aktionærerne og 3 af de ansatte i bankerne. Principperne i denne fordeling kunne også anvendes i Danmark med den undtagelse, at de offentlige repræsentanter bør udpeges af regeringen og ikke som i Norge, hvor det er Stortinget, der foretager udnævnelsen. En parlamentarisk forsamling skal principielt være

udtryk for alle de opfattelser, der findes i befolkningen, og det tjener derfor ikke noget styringsmæssigt formål at sætte folkerepræsentanter ind i bankbestyrelsen. Det er regeringen, hvis politik repræsenterer folketingets flertal, der bør være repræsenteret, hvis der skal være tale om styring.

Ordningen med offentlige repræsentanter bør naturligvis udvides til også at omfatte forsikrings-selskaberne.

ad 4. Kapitalmarkedsrådet blev oprettet i januar 1972. Hensigten var at skabe et organ, der kunne rådgive regering og folketing angående kapital- og kreditpolitikken. Det er organiseret på samme måde som det økonomiske råd, dvs. at det fortrinsvis består af organisationsrepræsentanter, men har desuden tilknyttet en arbejdsgruppe der består af teknikere. Såvel rådet som dets arbejdsgruppe og sekretariat eksisterer formelt stadig væk. Imidlertid har rådet ikke holdt møde siden oktober 1973, og arbejdsgruppens arbejde er ligeledes indstillet.

Ifølge de tilgængelige oplysninger var det arbejde, som blev indledt i 1972–73, ganske seriøst. Således var man i gang med et større arbejde vedrørende problemerne omkring kapitalallokation, en undersøgelse omkring de eksisterende subsidieordninger (i videste forstand, herunder også boligbyggeri), samt en undersøgelse af forholdene på det private pantebrevsmarked. Årsagen til rådets passivering må da også søges i resultatet af valget i 1973 og den efterfølgende regerings manglende interesse i et udredningsarbejde af denne karakter. Økonomiministeren er formand for rådet og kan – og bør – indkalde rådet snarest muligt.

ad 5. Foreløbig er vi bundet til det høje renteniveau for den kortfristede kredits vedkommende af hensyn til valutakassen. Men for den lange kredits vedkommende har dette hensyn ikke nær den samme vægt. Der bør derfor gennemføres en rentesækning for den lange kredit. Denne rentesækning vil selvsagt ikke alene løse problemerne, men specielt byggeriet påvirkes jo først og fremmest af den langsigtede kredit. Også for det øvrige erhvervslivs vedkommende spiller obligationsrenten en vigtig rolle for omkostningsniveauet.

ad 6 og 7. Samtidig hermed bør staten accelerere sin lånoptagning i udlandet, ikke for at forøge Danmarks samlede gæld, men for at forskyde forholdet mellem den statslige gældsopptagning og den private. For tiden er knap halvdelen af udlandsgælden privat gæld, for størstedelens vedkommende i form af kortfristede kreditter. Ved at reducere nødvendigheden af denne private gældsætning muliggøres en sækning af det indenlandske kortfristede renteniveau. Målet må være, at det i løbet

af en kortere årrække bringes ned på det samme niveau som vore vigtigste handelspartners. Samtidig får vi en anden fordel af en sådan politik, idet

renten på statens udlandslån normalt er lavere end den rente, private låntagere skal betale. Dette medfører, at Danmarks samlede renteforpligtelser reduceres.